

309. Van Dale, de letter H (5)

1. De hessenweg is een in de middeleeuwen door Duitse kooplieden gevolgde weg naar Utrecht. Een hetaere is een courtesane van hogere klasse. Was er sprake van heterobashing? Heteroclytisch is ongelijksoortig. Wat is een heterodyne ontvanger? Een hetman (geen het-woord) is een aanvoerder bij de kozakken. Een heupbreuk is een collumfractuur (met een flinke factuur). De Eeuwige Stad is de stad van de zeven heuvelen. Van de hevea krijg je rubber. De wandelaar ging heuvelop en de mountainbiker heuvelaf. Het hexameron is volgens de Bijbel het scheppingswerk in zes dagen. Hexylresorcinol is een zeker wondontsmettingsmiddel.

2. Een hezbollah is een Hezbollahstrijder. Hij heeft het hertenpad gekozen. Heupjicht is ischias. Hierbij weer eens wat afkortingen: Hf [haa-èf] (hafnium), hg (hectogram), Hg (kwik), hhs (hogere hotelschool) en HHS (Haagse Hogeschool). Hic et nunc is op staande voet, hier en nu. Een hic et ubique is altijd onderweg. Een hickory is een notenboom. De term 'hidden persuaders' danken we aan een boek van Vance Packard. Kabels hielen is ze joggelen. Een hiërocratie is een priestermaatschappij, een hiërodoel een tempelprostitutie. In een dictee kan je makkelijk high five verwarren met hifi (hifi-installatie). Een higgsboson is een higgsdeeltje.

3. Leenwoorden met 'high' zijn ongewis bij het schrijven: highball (whisky-soda), highbrow (intellectueel), highlife (de grote wereld), highscore (op een speelautomaat), hightech(industrie), high risk (en highriskvirus), high care, high church, high fidelity, high profile, high society, high sticking en high tea. Het heeft vast te maken met de klemtoon. De nieuwste aanwinst is high-end (Jaarboek 2009, kwalitatief zeer hoogwaardig). Hij hijackte de auto met het mama's-kindje er nog in. Het hymen is het maagdevlies, een hijlikmaker (ook: heiligmaker) is een bepaalde koek. We hadden het hijsgerei wel nodig. Schrijf je in ik- of in hij-vorm?

4. Hillbillymuziek is countrymuziek. Hiltiken is bikkelen. Een plaatje: een hemelhoch jauchzende himbo (Jaarboek 2010) onder een himalayaceder (Jaarboek 2007) van bijna himmlische Länge. Het hindekalf was zo vlug als water. Hinc atque hinc is van weerskanten, hinc inde is wederzijds. Een steeplechase is een ander woord voor hindernisloop. De hindipop is een muziekstijl. De Hindoeestaanse Hindoevrouw (ze was ook nog hindoevrouw) ging naar een hindoeëfilm over hindoeëfundamentalisten. Een hinkepink hinkt. Een hipo (high potential) is veelbelovend, een hypo niet. Een hippo is een overjarige happy hippie. De hippocratische eed is die van Hippocrates. Een hippodroom is een paardenrenbaan. Hire-and-fire staat voor flexibele arbeidsmarkt. De hirsutiës liet zich (letterlijk) niet zien.

5. His master's voice is iemand die een ander napapegaait. His feliciter peractis betekent: deze dingen gelukkig volbracht zijnde. De histoire bataille doet de geschiedenis als een aaneenschakeling van oorlogen en veldslagen voorkomen. De historia morbi is de ziektegeschiedenis. Een literair historicus is een literatuurhistoricus en heeft dus een literairhistorische (literair-historische) achtergrond. De historikerstreit is in Duitsland hoog opgelaaid. De hitlerianen brengen nog steeds de hitlergroet (fout in VD). Een histrio (meervoud: histrio's, histriones) is een toneelspeler. De Hiswa is de Nederlandse Vereniging voor Handel en Industrie op het gebied van Scheepsbouw en Watersport. De hoatzin leeft bij de Amazone.

6. Een hit-and-runactie (basisbegrip: hit-and-run) is een verrassende actie met daarna: wegwezen. Een hitman werkt een hitlist af. De hittepetitterige door hittekramp of hittestress (Jaarboek 2008) getroffen nitwit werd afgevoerd op een hittenwagen. Het hivvirus (hiv-virus) veroorzaakte een hivinfectie (hiv-infectie). Vooruit dan maar met de geit, nog enkele afkortingen: HM (tweeletterige ISO-landcode van de Heard- en McDonaldeilanden), h.j. (hic jacet, hier rust), hm (hectometer), H.M. (Hare Majesteit), hmv (hartminuutvolume).

7. Een hoax is een e-mail met een ontorechte viruswaarschuwing. De weg was hobbyistisch aangelegd door een vrijetijdshoboïst) en ging van hobbeldebobbel. Een hobicat is een catamaran. De volgende uitdrukkingen (ad-hocuitdrukkingen) kun je ad hoc gebruiken: hoc anno (in dit jaar, h.a.), hoc est (dat wil zeggen), hoc genus omne (id genus omne, dat hele slag mensen), hoc habet (die zit, die is raak!). Een hocker is een voetenbankje, een locker een kastje. De lock-out slaat op een staking, de lock-up op een automatische versnellingsbak.

8. Loco citato (l.c.) betekent ter aangehaalde(r) plaatse (t.a.p.). Een vrouw brengt je verder dan een locomotief. Een locoparaat is het tegendeel van een spécialité. Met 'loco' heb je veel Latijnse uitdrukkingen: loco primo, secundo, tertio, quarto (in de eerste, tweede, derde, vierde plaats), loco sigilli (ter vervanging van de lak- of waszegel), locum tenens (plaatsvervanger), locus classicus (klassieke bewijsplaats), locus communis (gemeenplaats), locus delicti (plaats delict, pd), locus standi (rechtmatige positie) en locus minoris resistentiae (plaats van de minste weerstand). Lodderein is eau de la reine. De loddenvisserij bloeit.

9. Hoc loco (h.l.) is te dezer plaatse, hoc mense is in deze maand. Balkenende is h.t. (hoc tempore) minister-president (huidig, op het ogenblik). Hou op met die hocus pocus, met dat hocus-pocusgedoe. Hodie atque heri is nog maar sinds korte tijd en hodierno die is op de dag van heden. Hieperdepiep hoera, alweer een zin! Het hier-zijn is het zijn op aarde. Goedbeschouwd (welbeschouwd) is een heistelling tevens (en zeker bij het oprichten) een hijsstelling. De ziekte van Hodgkin wordt kortweg ook hodgkin genoemd.

10. Een hintertreppenroman is een keukenmeidenroman. Bob's adventure is in het Nederlands Bobs avontuur (onderneming). Het was vandaag koninginnendag: alle misses uit Europa waren gekomen. Hij droeg een jagershoed, een kastoren hoed. De grafiek van de normale verdeling wordt wel hoed van Napoleon genoemd. Zij speelden onder één hoedje, maar waren toch niet onder een hoedje te vangen. De hoedna is een bestand, wapenstilstand met een niet-islamitische vijand. Een hoefijzer is een zeker koekje van zandtaartdeeg (porte-bonheur). Wat zou het verschil zijn tussen een hoefrasp (Jaarboek 2008) en een raps, een hoefsmidsvijl? Een hoestokje (hoeihoutje) is een oei-oeimachine (eVD). Klopt die spelling trouwens wel? Omdat 'Hoeken' en 'Kabeljauwen' geuzennamen zijn, slaat 'hoekse' en 'kabeljauwse' in GB daar wellicht op. Toch volgen we voorlopig VD in de Hoekse en Kabeljauwse twisten (historische gebeurtenis). We volgen VD niet met de uitdrukking: het gaat er hoeks en kabeljauws aan toe.

11. Een cosy corner is een hoeksofa. De Bosjesmannen en de Lappen zijn hoekvolken. Aan me hoela en ammehoela zijn synoniem. Hoe lang is een Chinees en tot hoelang blijft hij weg? Het porseleinbloempje en het bitterzoet worden ook hoe-langer-hoe-liever genoemd. Bij een hoenderbeet komt geen bloed te pas. Hoepelolie is dunvloeibare copaïvabalsem. Een hoepelrok heet ook crinoline. Een mannelijke hoer is een prostitué. Een hoerenkind is in de typografie een niet-vollopende laatste regel van een alinea als bovenste regel van een bladzijde of een kolom.

12. De hoeri is volgens de Koran een eeuwig jong blijvende maagd met gazelleogen in het paradijs, ter verlustiging van de gelukzaligen. Een hoestbonbon is een hoesttablet en is hoeststillend. De aanbevolen dagelijkse hoeveelheid is de adh (Jaarboek 2009). Zijn er op den duur nog wel voldoende ongebruikte drieletterafkortingen? Hoever (hoe ver) ben je al met je huiswerk? In hoever had je meester gelijk? Ze putten zich uit in het hoezeeën voor de hoezenpoes. Wees mijn gast bij het bal ten hove (hofbal). Hoffelijkheid is courtoisie. Heb je die bezwijmelde wel hoffmandruppels gegeven? Een hofmeier is een majordomus. Vezels met hofstippels zijn tracheïdevezels. Het HDPE is het hogedichtheidpolyethyleen. Heb je al hogeresolutietelevisie?

Rein Leentfaar